

Bryssel, 3. lokakuuta 2025
(OR. en)

13392/25

SOC 633
ANTIDISCRIM 89
FREMP 256

ILMOITUS

Lähettäjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Pysyvien edustajien komitea / Neuvosto
Asia:	Vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen EU:ssa: haasteet, edistyminen ja tulevaisuuden suuntaukset – <i>Keskustelu</i>

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena puheenjohtajavaltion valmisteluasiakirja asiakohdassa mainitusta aiheesta TSTK-neuvostossa 17. lokakuuta 2025 käytävää keskustelua varten.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen EU:ssa: haasteet, edistymisen ja tulevaisuuden suuntaukset

Johdanto

Euroopan unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, tasa-arvo ja perusoikeuksien kunnioittaminen. Näitä arvoja kyseenalaistetaan nykyään yhä enemmän monissa osissa maailmaa. Euroopan unioni edistää kuitenkin edelleen päättäväisesti osallisuutta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksien suojelua.

Syrjinnän torjunnan ja kaikkien, myös vammaisten henkilöiden, yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen on olennaista perusarvojemme ylläpitämiseksi kuin myös osallistavan kasvun edistämiseksi ja taloutemme pitkän aikavälin kilpailukyvyn ja häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi. Osallistava yhteiskunta hyödyttää kaikkia ja edistää innovatiivista, yhtenäisempää ja tuottavampaa unionia. Siksi vammaisten henkilöiden potentiaalin täysimääräinen hyödyntäminen on paitsi moraalinen vastuu myös sosiaalinen ja taloudellinen välttämättömyys.

Näiden näkökohtien perusteella on edelleen olennaisen tärkeää edistää vammaisten henkilöiden oikeuksia kaikilla politiikan aloilla ja varmistaa jäljempänä esitettyjen EU:n sitoumusten tehokas täytäntöönpano.

Tausta

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva strategia 2021–2030 tarjoaa kattavan toimintakehyksen vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseksi. Vuonna 2021 hyväksytyllä strategialla tuetaan **vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen**, jonka osapuolia EU ja kaikki jäsenvaltiot ovat, täysimääräistä täytäntöönpanoa. Siinä otetaan huomioon **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa** vahvistetut periaatteet, erityisesti periaate 3 (yhtäläiset mahdollisuudet) ja periaate 17 (vammaisten henkilöiden osallistaminen).

Strategian puitteissa on käynnistetty EU:n tasolla useita lippulaivahankkeita, kuten

- **eurooppalaista vammaiskorttia koskeva direktiivi**, jolla pyritään edistämään vammaisten henkilöiden vapaata liikkuvuutta varmistamalla, että vammaisilla henkilöillä on yhtäläiset oikeudet erityisehtoihin ja erityiskohteluun kaikkialla EU:ssa;
- **vammaisfoorumi**, joka tarjoaa foorumin jäsenvaltioiden, kansalaisyhteiskunnan ja EU:n toimielinten väliselle yhteistyölle ja parhaiden käytäntöjen vaihdolle vammaisasioiden alalla;
- **AccessibleEU**-resurssikeskus, joka helpottaa esteettömyyttä koskevien tietojen ja hyvien käytäntöjen jakamista eri alojen välillä; ja
- ”**EU:n rahoituksen yhteydessä sovellettavat ohjeet vammaisten henkilöiden itsenäisestä elämästä ja osallisuudesta yhteisössä**”, mukaan lukien suositukset yhteisöperustaisen tuen ja laitoshoidosta luopumisen parantamiseksi.

Haasteet

Vaikka edellä mainitut ovat olleet merkittäviä edistysaskelia, keskeisiä esteitä on edelleen.

Vammaiset henkilöt kohtaavat kaikkialla Euroopan unionissa edelleen rakenteellisia ja laaja-alaisia esteitä ja syrjintää eri elämänaloilla, kuten koulutuksessa, työelämässä, palvelujen saatavuudessa ja itsenäisessä elämässä. Itse ilmoitetut syrjintäkokemukset ovat lisääntyneet viiden viime vuoden aikana useissa jäsenvaltioissa (eurobarometri¹). Samaan aikaan laitoksissa asuvien vammaisten henkilöiden määrä ei ole vähentynyt merkittävästi tai on joissakin tapauksissa jopa kasvanut viime vuosikymmenen aikana (Eurofound²), mikä on osoitus jatkuvista esteistä osallistavien ja esteettömien yhteisöperustaisten tukijärjestelmien toteuttamiselle. Oikeudellisia esteitä on edelleen joillakin vammaisilla henkilöillä, joiden oikeustoimikelpoisuutta on useissa tapauksissa rajoitettu tai joilta se on evätty kokonaan. Saavutetusta edistyksestä huolimatta tiedon, tuotteiden ja palvelujen tosiasiallisen saatavuuden varmistaminen on edelleen haasteellista. Oikeustoimikelpoisuuden rajoittamiset ja esteettömyysongelmat haittaavat vammaisten henkilöiden osallistumista demokraattiseen prosessiin.

Lisäksi vammaiset henkilöt ovat edelleen huomattavan aliedustettuina työmarkkinoilla: työllisyysero vammaisten ja vammattomien henkilöiden välillä oli 24 prosenttiyksikköä vuonna 2024, ja noin 51 prosenttia 20–64-vuotiaista vammaisista henkilöistä oli työssäkäyviä, kun taas vastaava luku vammattomien henkilöiden osalta oli 75 prosenttia (sosiaali-indikaattoreiden tulostaulu). Lisäksi vammaisilla henkilöillä on edelleen huomattavasti suurempi köyhyys- tai syrjäytymisriski kuin vammattomilla henkilöillä (Eurostat, EU-SILC).

¹ Erityiseurobarometri 535, huhti–toukokuu 2023: Syrjintä Euroopan unionissa, [Syrjintä Euroopan unionissa – joulukuu 2023 – Eurobarometri-tutkimus](#)

² Eurofound (2024), ”Paths towards independent living and social inclusion in Europe”, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.

Sitkeiden käytännön haasteiden lisäksi myös EU:n syrjinnän vastaisessa lainsäädännössä on edelleen puutteita, myös vammaisuuteen perustuvan syrjinnän osalta. Yksimielisyysvaatimuksen täyttäminen vaikeuttaa edelleen käynnissä olevia neuvotteluja vuonna 2008 ehdotetusta **yhdenvertaista kohtelua koskevasta horisontaalisesta direktiivistä.**

Keskustelun tavoite

Nämä haasteet korostavat tarvetta tehostaa politiikan täytäntöönpanoa ja uudistuksia EU:n ja kansallisella tasolla sekä käydä jatkuvaa vuoropuhelua poliittisella tasolla. Tämä on erityisen tärkeää juuri nyt, sillä vuosi 2025 on strategian täytäntöönpanon puolivälietappi. Nyt on oikea hetki arvioida edistymistä ja nopeuttaa toimia.

Ministereitä pyydetään näin ollen arvioimaan vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan strategian 2021-2030 ensimmäisen puoliskon (2021-2025) aikana saavutettua edistystä, kartoittamaan kehitystä ja jäljellä olevia esteitä sekä keskustelemaan mahdollisista toimista vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseksi. Näitä näkemyksiä olisi hyödynnettävä strategian täytäntöönpanon jälkipuoliskolla, ja niillä olisi tuettava jatkuvia pyrkimyksiä edistää työtä tällä tärkeällä politiikan alalla sekä EU:n että kansallisella tasolla.

Ministereitä pyydetään edellä olevan pohjalta vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1. Mitkä ovat mielestänne tärkeimmät toimenpiteet ja poliittiset välineet, joilla edistetään vammaisten henkilöiden oikeuksia? Millä aloilla haasteet ovat edelleen kiireellisimpiä?*
- 2. Mitkä ovat keskeiset prioriteetit vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan strategian jälkimmäisellä puoliskolla (2025–2030)? Miten strategialla voidaan tukea tehokkaammin kansallisia uudistuksia ja vammaisasioihin liittyvän lainsäädännön ja politiikkojen täytäntöönpanoa?*